

— Előfordulhat, hogy a pilóta fél odafent?
 — A három kitűnő vadászrepülő meglepődik. Ilyesmire nem szoktak kérdezni tőlük. A kívülálló leg- többje inkább rettentetlenségük vonásait kutatja.
 — Pongó őrnagy el- tűnődve válaszol:
 — Aki azt mon- dja, hogy még soha- sem félt, nem őszinte.
 — Nagyon sokat tanultam már, ami- óta repülök — mon- dja eltűnődve Varga őrnagy. — De a leg- maradandóbbat még- is akkor, amikor a legtöbb okom volt a félelemre.
 — A dunsztra gon- dolsz, Sanyi? — kér- dezi tőle Cs. Nagy őrnagy.
 — Arra — feleli, és máris folytatja: — Evекkel ezelőtt kez- dő sugárhajtású rep- ülő koromban éj- szakai útvonalrepü- lésre indultam. A Duna fölött jártam, amikor váratlanul a fe- alam csúszott egy dunszt.
 — Az mi?

Mikor fél a pilóta?

— Különleges pá- raképződmény. Atko- zott jelenség. Egy szempillantás alatt eitűn álom a föld. Az előbb még ott vibráltak a városok, ipartelepek fénybok- rai, aztán egyszeri- ben semmi. Azaz- hogy nem egészen semmi. Nézek jobb- ra: csillagok. Nézek balra: ott is csilla- gok. Fölöttem és alattam is csak csil- lagok hunyorgotak.
 — Hogy lehet ez?
 — Optikai jelen- ség. A dunszt oko- za. Ebben a pára- képződményben — mint valami prizma- ban — megokszo- rozva tükröződik a csillagos égbolt. Hir- telen rántott a fé- lelem. Egyszeriben megfledkeztem a műszerekről, csak a kabinablakon tekint- gettem kifelé kétség- beesetten, s jobbra- balra forgattam a fe- jemet. Nem tudtam érzékelní gépem helyzetét. Hol a föld? Hol a föld? Azután hirtelenben úgy éreztem, hogy lefelé száguldok és pillanatokon belül a földbe fúródom. Nem tudtam tájékozódni, elvesztettem a lélek- jelenléteimet. Kata- pultálni! Azonnal ka- tapultálni!
 — Lábam a tar- tóra helyeztem, meg- fogtam a kamintető zárját. Már a kata- pult elütő fogan- tyúját lapogattam, amikor ösztönösen a műszerfalra pillan- tottam. Magasság: kétezkerétszáz mé- ter! Hiszen még van magasságom! Egy- szeriben visszanyer- tem a cselekvőké- pességemet. Energi- kus mozdulattal irá- nyítottam a gépet. A hajtómű biztonság- nyújtó moraja erő- södött. Magamhoz tértem a félelem szor- ritásából. Lázasan is- mételgetni kezdtem a műszereket figyel- ni, a műszereket fi-

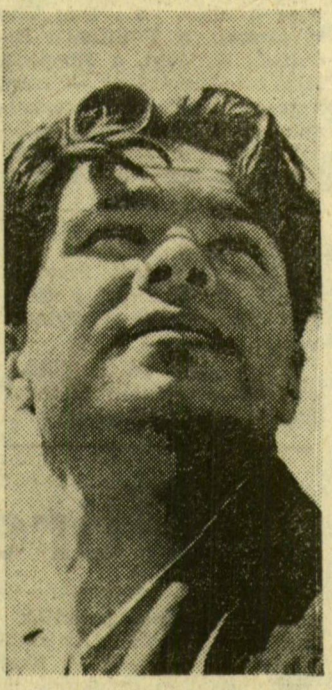
gyelni!... Vissza- nyertem önuralma- mat, visszanyertem tájékozódási képessé- gemet. Ekkor érez- tem, hogy egész tes- tetemet kiverte a ve- rejték.
 Cs. Nagy és Pon- gó elvtárs megérti Varga elvtárs esetét mert ismeri az ef- fajta lelkiállapotot. Legyőzni ezt a ve- szélyes lelki kény- szert, felülkerekedni a félelmen: nagy akaratereőt igényel, s enélkül senki nem lehet jó harci re- pülő.
 Varga őrnagy — a többi tapasztalt va- dászpilótával együtt — azt vallja, hogy nem az az igazán bátor, aki sohasem fél, hanem aki le- tudja győzni a féle- met. Nem tekintik önmagukat különle- ges képességekkel felruházott, retent- hetetlen technika- lovagoknak. Szívós akaratereő, sok tanu- lás és szorgalom árán lettek kitűnő vadász- repülők. Nem csoda- lenyek. Emberek.
 K. E.

A testvérországok életéből

A bratszki óriás

Amikor Irkutzkban Szi- bériáról beszélgettünk, első javaslatom az volt ottani bará- tainknak: utazzak el a Bajkál- tóhoz, ha szépet akarok lát- ni. De mindjárt proponálták, hogy a szomszédban (600 ki- lóméterre északra) épült és már teljes erővel üzemelő bratszki vízi erőművet is lá- togassam meg, mert az víz- szont a kommunizmust építő ember szépséges alkotása, büszkesége. A jóbarátok sza- vai megiszívelve IL 14-es géppel repültem Bratszkba. Örültem, hogy kis géppel utazhatok, mert az alacson- nyan, 3-4 kilométer magas- san szál, s így módomban volt gyönyörködni fejléről is a fenséges tajjai tájban.
 Az őserődöket sűrűn szelik át a nagy folyók és folyamok ezüst szalagjai. Eddig ezek őserődöket, zabolálatlanul vág- táztak végüljuk felé, tav- kat, szigeteket alkottak. Mi- után Szibéria meghódítása az ember által, az ember szá- mára megkezdődött, ebben a „hadjáratban” nagy szerep jutott a folyam-óriásoknak is. Az Amur, a Léna, az Anga- ra, a Jenyiszej, az Ob és az Irtisz az ember keze munká- ja nyomán gigantikus ter- melőerővé válik.

át más vidékre. Rettentő ne- héz volt itt az élet a munka kezdetén. Télen mínusz öt- ven fokos hidegben is dol- goztak. Sátrakban és gyorsan épített faházakban húzták meg magukat az építők. A rövid nyár folyamán húsz- harminc fokos meleggel küszködtek, meg az ilyenkor életrélelt szűnyoghadakkal, amelyek miatt csak arcvédő hálóban dolgozhattak.
 Igazán hősi küzdelem volt ez! A kormány fokozatosan biztosította a szükséges fel- tételeket: megépült a vasút, a hőerőmű és a házgyár.
 Most már megkezdődhe- tett a mesterséges tenger medrének kiásása. Sok ezer- nyi gép, földgyalu, dömpet, gépkocsi, óriási lépegető ex- kavátorok és tizezeri ember birkózott a feladattal. Ottjártamkor csak ámultam azon a csodán, mire is ké- pes az ember! A „bratszki- tenger” víztükre kilenecszé- rre magasabb, mint a Balaton. A bővíző Angara ezt a med- ret két év alatt föltöltte fel, jelenleg száz méter mély itt a víz, hullámköz mint a ten- ger, hajók járnak rajta és sok jóízű hal él benne. Az építkezésen átlag tizenkét- ezer ember dolgozott éve- ken át.
 Taurin szovjet író az ő ál- dozatokészűségüket, munkaszé- retüket, életüket írta meg „Angara” című regényében. Az erőmű zűg, dolgozik. Szibériát egészen az Uralig ez az óriás látja el fényvel és elektromos energiával. Petrostyák mérnökkel jártuk be gyors kishajón a „tén- gert”, majd magát a pompás erőművet mutatta meg. El- mondta, hogy a kapacitása 4,5 millió kilowatt. Újsá- golták, hogy jövőre, a Nagy Októberi Szocialista Forra- dalom ötvenedik évforduló- jára — alig néhány éves ter- melés után — az erőmű víz- szafizeti a hatalmas beruhá- zást, amibe került.

Bratszk ifjú építői közül

már 850 milliárd lesz. Ter- vezik, hogy 1980-ra — ép- pen a vízi erőművek foko- zott létrehozásával — utol- érik az Amerikai Egyesült Államokat.
 Megtudtam, hogy a bratszki villamos energia előállítás- a világon a legolcsóbb. Igaz ugyan, hogy ez a világ leg- nagyobb vízi erőműve, két- szer akkora, mint a legna- gyobb amerikai vízi erőmű.
 Gépkocsival átmentünk az öt kilométer hosszú gáton, amely 127 méter magas. Alul 120 méter a szélessége, fe- lül pedig 27 méter. Járá- ra vonat, és kétirányú autó- út van a tetején.

A föld kincsei

A föld méhében minden- féle ércek, színes fémek, olaj, földgáz, szén és só felbecsül- hetetlen mennyiségben talál- ható. A geológusok már fel- kutatják ezeket a területeket, de hogy hasznosíthatók ezt a termékek kincset, ahhoz elektromos energia kell! Csak a két folyam, az Anga- ra és a Jenyiszej — amelyet láttam — évenként 230 milli- árd kilowattóra villamos energiát adhat, ha elkészül- nek a rajtuk tervezett vízi erőművek. Az Angarán elő- ször az irkutzki erőművet építették meg. Ez után fog- tak hozzá 1954-ben a „bratsz- ki óriás” létrehozásához.
 Bratszkot érdekes városnak ismertem meg. Repülőtere ugyan még kezdetleges, de a város maga már kifejle- dött, megnőtt, s mintegy százhuszezer ember él itt. Az utóbbi években új, han- gulatingos, modern városnegyed létesült, ezek az épületek már bármely európai nagy- város diszeivel válfhatnának. A mesterségesen létrehozott „bratszki tenger” partján kedves magánházak, jól felszerelt üdülő és pihenő házak, éttermeket és sport- pályákat láttam.

Európában más a helyzet...

Beszélgettem arról is a szibériai mérnökkel, hogy érdemes-e ilyen nagy vízi erőművet létesíteni, ami- kor erre felé rengeteg a szén és az olaj is. Ők váltig ál- lítják, hogy Szibériában ez elengedhetetlenül szükséges! Nem kell annyi olajvezeté- ket építeni, s a szent ezer kilométerekre szállítani. Az itteni folyók segítségével nagy területeket lehet víz- zel elárasztani és duzzasz- tókat létesíteni. Európában persze más a helyzet, ott nincs terület a mesterséges tengerek számára. Hadd em- lítsek itt meg egyetlen ada- tot a Szovjetunió villamos- energia-termelésének illusz- trálására. A háború előtt a Szovjetunió villamos erőmü- vei 40 milliárd kilowatt energiát adtak, most ez 507 milliárd, viszont 1970-ben

Százados fák helyén

Nem is olyan régen, az építés kezdetekor ezen a he- lyen a taja uralkodott év- százados fenyőfáival. Az épít-ők először az őserdőt irtot- ták, mintegy 12 millió köb- méter fát termeltek ki. A vá- ros és a tenger helyéről 139 kisebb települést helyeztek

Havonta két szabad szombat

Beszélgetés a Szegedi Ruhagyár pártbizottságának titkárával

Nemrégiben, ruhagyári cikksorozatunkban megkérd- dezük a gyár vezetőit és dolgozóit: lehetne-e az üzem- ben szombat nélkül dolgoz- ni? Akkor megoszlottak a vélemények bár a heti két- órás csökkentést teljesen reá- lisnak tartották, s olyan- képpen gondolták megoldani, hogy a szombati műszakokat két-két órával mérsékelik. Most, hogy a párt kongressz- susán határozottan megfo- galmazták az ipari dolgozók munkaidéjének heti négy- órás csökkentését, újból aktuálisá vált egy beszélgetés.

„Az eddigi teljesítményét és munkabéris biztosítva, 1966-ban megkezdve, vál- lalatonként, üzemenként, fokozatosan 1970 végéig az összes ipari dolgozó mun- kaidéjét 48 órától átlagosan heti 44 órára kell csökkén- tenni.”
 (Az MSZMP Központi Bi- zottságának kongresszusi beszámolójából.)

A gyár pártbizottságának titkárat, Berzsenyi Lajos elv- társat kerestem fel, hogy a heti négyórás munkaidő- csökkentésről, annak elkép- zelhető megoldásáról érdekl- ödjem.

— Kérdés nélkül is mon- dani akartam, hogy ez csak az egyik oldala a dolognak. A másik oldal: olyan felté- teleket kell biztosítani a gyár vezetőinek, a műszakiaknak, hogy minden percben mun- kát lehessen végezni, a ter- melés állandóan folyamatos legyen. Szükség van a leg- pontosabb anyagellátásra, el- sősorú műszaki szervezésre. E két oldal együtt adhat ala- pot arra, hogy ténylegesen is valóra váljon a szabad szombat.

A kereset ne csökkenjen!

— A munkaidő-csökken- tés úgy kell megoldani, hogy sem a termelésnek, sem a keresetnek nem szabad visz- száznia.

Hetenként, vagy kéthetenként!

— A heti négyórás csök- kentést sokféleképpen meg- lehet oldani. Milyen megol- dásan gondolkodnak?
 — Ha minden héten 4 órát csökkentünk, akkor nem se- gitettünk maximálisan. A mi két műszakos gyakorlat-unkban így festene a szom- bat: reggel 6—10-ig és 10—14-ig. Az első műszak még- csak hagyján, de a második „keresztbe veri” az egész napot, gazdaságatlanul osztja be az időt.
 — Hogyan gondolják?
 — Az segítene, ha a dél- utáni műszak minden más- dik héten elmaradna. Ugyanis a heti négyórás csökkentés azt jelenti, hogy havonta 16 órát, azaz kere- ken két műszakot lehet csökkenteni. Így minden második héten szabad le- hetne a nap. Ez ténylegesen is sokat jelentene. Elvégre a mi gyárunkban asszonyokról van szó. A szabad szombat lehetőséget jelentene a na- gyobb házimunkák elvégzé- sére; takarításra, mosásra és így tovább, de az sem lebe- csülendő, hogy a két nap szabad idő jobban biztosítaná a kulturális lehetőséget is, gondolok itt utazásra, kirán- dulásokra.
 — A gyár munkásai ezt az elgondolást vallják?
 — En nem is a magam okoskodását mondtam az előbb, hanem a gyárban dol- gozó asszonyok véleményét. A kongresszus ideje alatt sok- kat beszélgettünk erről. Mondhatom, mindenki na- gyon nagy örömmel fogadta a bejelentést, s az elmon-

— Nyilvánvaló. Egy szá- mítást is végeztem már, és me- rem alítani, hogy „jobb hozzáállással” a most ki- szabott munkát, azzal a tu- dattal, hogy a szombat sza- bad lesz, hét, hét és egyne- gyed óra alatt teljesíteni le- het.
 — Az intenzitás növelésé- vel?
 — Nem az intenzitás nö- velésével, hanem az egyenle- tessebb ütemű termeléssel, a munkaidő jobb, teljesebb ki- használásával. Így a termelés, nem esik vissza, következé- sképp a kereset sem.
 — Csak a munkások részé- ről szükséges az előbbre- lépés?
 — Kérdés nélkül is mon- dani akartam, hogy ez csak az egyik oldala a dolognak. A másik oldal: olyan felté- teleket kell biztosítani a gyár vezetőinek, a műszakiaknak, hogy minden percben mun- kát lehessen végezni, a ter- melés állandóan folyamatos legyen. Szükség van a leg- pontosabb anyagellátásra, el- sősorú műszaki szervezésre. E két oldal együtt adhat ala- pot arra, hogy ténylegesen is valóra váljon a szabad szombat.

— Tehát reális lehetőséget lát a munkaidő rövidítésére?
 — Igen. Ahogy én szá- mítom, körülbelül 8 százalé- kos termelékenységemelőt kell biztosítani. Ha a dol- gozó az első órától az utolsó- ig, vagyis a munkaidő min- den percét kihasználja — is- méltam, nem kell túlhajszo- lásra gondolni —, akkor ké- pesek leszünk a termelés és a fizetések csökkenése nélkül a munkaidőt mérsékelni.

Máris igyekezni kell

— Gondolom, egyik napról a másikra nehéz lenne megol- dani a munkaidő rövidítését úgy, hogy az említett felté- telek is biztosítva legyenek. Milyen előkészületeket vé- geznek?

— Nekem is az a véle- menyem, hogy máris meg kell kezdeni az előkészületeket, s ha sor kerül a munkaidő csökkentésére, akkor jól men- jen minden, ne essen vissza a termelés mennyisége és a dolgozó keresete. Addig is lehet eredményeket elérni, van is tennivalónk; a dolgo- zóknak és a vezetőknek egy- aránt. Például néhol magas- sak a veszteségek, jóval alacsonyabb is lehetne.

Néhány adatot felsorolna?

— A nyolcas teremben a munkaügyi osztály augusz- tusban végzett felmérést, az elkerülhető veszteségidő 2,48 százalék volt. A négyes te- remben 5,58 százalék volt a veszteségidő. Ha csak ezt el- kerülnék, majdnem megle- né a heti négyórás csökken- tes fedezete. Ugyanakkor a VII-es teremben mindössze 0,6 százalék a veszteségidő.

Milyen területen van még lehetőség?

— Például a munkaidő kezdeténél és befejezésénél sok értékes perc megy ves- zendőbe. Az ismert mon- dást is sokan betartják: amennyivel később kezdtem, annyival előbb befejezem. Volt ilyen felmérés is; a munkaidő befejezésekor átlagban 5 perc, a kezdéskor pedig 12,6 perc a veszteség. A fegyelmesebb váltással sokat lehetne javítani az eredményeken, s persze a kereseten is.

Gazdag István

Emlékek

az első szegedi demokratikus kulturális szemléről

Hűsz év nem nagy idő a történe- lemében. Új társadalmunk alakulá- sának nagy iramában azonban több o- ly eseményt említhetünk, amelyek ér- dekesége, jelentősége már ilyen év- latban is történelmivé növekedett. Ezzel a gondolattal emlékezünk most az 1946 őszi, Szegeden rendezett demokratikus kulturális napokról, az első ilyen hazai eseményről.
 Nem véletlen, hogy ezt a szélesk- örű, egész heti programot magában foglaló kulturális szemlét Szegeden rendezték. Abban a városban, ahol a felszabadulás után elsőnek bontako- zott ki a széleskörű művelődési élet; ahol már 1944 november 18-án meg- jelent az elnyomatás idejében o- ly sok küzdelmet vívott és többször betiltott Dél-magyarország; amelyben a fel- szabadulás lázában égő országrészek a frissen megszületett magyar demok- racia szabad, újhangú, harcós orgá- numát üdvözölték. Abban a városban, ahol pár nappal felszabadulása után már műsort adott a Szegedi Általá- nos Munkás Dalegylet, a munkásot- hon népszerű Miskája, Waltner Mi- hály rendezésében; ahol már 1944 no- vemberében kitarta kapuit a szín- ház és megnyílt a Tömörkény István és a Móra Ferenc által nagyra tett Somogyi Könyvtár. Előkerültek itt a könyvraktár mélyéből a Horthy-rend- szer által tiltott könyvek és kiállí- tották az olvasóterem asztalára a nagy kommunista írók Moszkvában, Pá- rizban, Pozsonyban magyar nyelven megjelent műveit, hogy kézről-kézre járhasson az eddig elzárt, megközli- hetetlen irodalom.
 Jó előfeltetele volt a demokratikus kulturális szemle megrendezésének a szegedi Munkás Kultúr szövetség nagy fömegbázissal rendelkező, színvo- naslevelű, szellemi, kulturális és művelődési Társaság, a Magyar-Ju- goszláv Társaság, a Juhász Gyula Irodalmi Társaság működése, a Szegedi Nemzeti Színház, a rendőr-, a munkás-, a vasutas- és az építőm- unkás dalkörök komoly felkészültséggel végzett munkája is.
 A demokratikus kulturális napokra hivatalos volt az ország irodalmi- és művészeti társadalmának számos kivá- lósága, köztükük Heltai Jenő, a demok- ratikus magyar írók nagy örege,

Balázs Béla, a legendás forradalmi költő, Kassák Lajos, a munkásmoz- galom harcoss írója, Gergely Sándor jeles író és többen mások.
 A kulturális hét bőséges program- jában a Szegedi Nemzeti Színházban a Háry János, a Bánk Bán, a Tosca, az egyetem alulájában Bartók, Kodály, Bárdos, Szeghy és más haladó zene- szerzők műveiből összeállított dalos hangversenyek, a városához díszter- mében a Juhász Gyula Irodalmi Társ- saság délutánja, a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság matinéja, a ka- maraszínházban Begonics Milán: „A harmadik” drámaelőadása, valamint képzőművészeti kiállítás szerepelt Sze- ged és vidék művészeinek alkotásai- ból.
 A széles tömegek figyelmének kö- zéppontjában mégis a munkás kul- turális szövetség színpadavató ünnepé- sjei voltak. A Tisza-szálló nagyterme, amely a múltban a gazdag polgárság gyülekező, szórakozóhelye volt, ve- gre a népe lett: a munkás kultura köz- ponti háza, ahol a város dolgozói meg- kedvelik a komoly irodalmat, a zenét, a művészetet és ápolják a nemzeti hagyományokat. A gyárak segítségével a klasszikus szépségű teremben nagy, esztétikailag és technikailag is kitűnő színpad létesült. Oda szállí- tottuk a Hétvezér utcai Munkásot- ton patinás felszerelést, de a gyárak

Balázs Béla, a legendás forradalmi költő, Kassák Lajos, a munkásmoz- galom harcoss írója, Gergely Sándor jeles író és többen mások.
 A kulturális hét bőséges program- jában a Szegedi Nemzeti Színházban a Háry János, a Bánk Bán, a Tosca, az egyetem alulájában Bartók, Kodály, Bárdos, Szeghy és más haladó zene- szerzők műveiből összeállított dalos hangversenyek, a városához díszter- mében a Juhász Gyula Irodalmi Társ- saság délutánja, a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság matinéja, a ka- maraszínházban Begonics Milán: „A harmadik” drámaelőadása, valamint képzőművészeti kiállítás szerepelt Sze- ged és vidék művészeinek alkotásai- ból.
 A széles tömegek figyelmének kö- zéppontjában mégis a munkás kul- turális szövetség színpadavató ünnepé- sjei voltak. A Tisza-szálló nagyterme, amely a múltban a gazdag polgárság gyülekező, szórakozóhelye volt, ve- gre a népe lett: a munkás kultura köz- ponti háza, ahol a város dolgozói meg- kedvelik a komoly irodalmat, a zenét, a művészetet és ápolják a nemzeti hagyományokat. A gyárak segítségével a klasszikus szépségű teremben nagy, esztétikailag és technikailag is kitűnő színpad létesült. Oda szállí- tottuk a Hétvezér utcai Munkásot- ton patinás felszerelést, de a gyárak